

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Χ. ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ

ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

W. W. ROSTOW (1960) : ανέπτυξε ένα πρότυπο σύμφωνα με το οποίο διέκρινε 5 στάδια οικονομικής ανάπτυξης, από τα οποία υποστήριξε ότι περνούν όλες οι χώρες.

- 1. Παραδοσιακή κοινωνία:** η οικονομία είναι αγροτική, η παραγωγικότητά της πολύ χαμηλή, οι τεχνολογικές μεταβολές είναι βραδύτατες.

...συνέχεια

- 2) **Των προϋποθέσεων της απογείωσης:** βελτίωση μεταφορών, αλλαγές στη γεωργική παραγωγή και επέκταση εισαγωγών.
- 3) **Της απογείωσης:** η κοινωνία ξεπερνά τα εμπόδια που δεν την αφήνουν να αναπτυχθεί. Σημειώνεται σταθεροποίηση των ανοδικών ρυθμών ανάπτυξης
- 4) **Της ωριμότητας:** η οικονομία αναπτύσσεται ομαλά και η κοινωνία απορρίπτει παλιές αξίες και θεσμούς και αποδέχεται νέες αξίες.
- 5) **Της μαζικής κατανάλωσης:** μαζικοποιείται η κατανάλωση διαρκών καταναλωτικών αγαθών, επεκτείνεται η κοινωνική ευημερία.

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ALFRED WEBER (1909) : θεωρείται ο θεμελιωτής της θεωρίας για τη χωροθέτηση της βιομηχανίας. Θεωρεί ότι μια επιχείρηση εγκαθίσταται εκεί όπου μπορεί να ελαχιστοποιήσει το κόστος και να μεγιστοποιήσει τα έσοδά της. Ταξινόμησε τους παράγοντες αυτούς σε 2 κατηγορίες: πρωτογενείς (κόστος μεταφοράς και εργασίας) και δευτερογενείς (μείωση κόστους παραγωγής) .

...συνέχεια

Υπέθεσε ότι μια βιομηχανία θα μπορούσε να κάνει το πρώτο στάδιο της παραγωγής κοντά στην πηγή των πρώτων υλών και να ολοκληρώνει τα επόμενα στάδια παραγωγής κοντά στον τόπο διάθεσης και κατανάλωσης.

Η προσέγγιση αυτή χαρακτηρίστηκε ντετερμινιστική διότι ο Weber υποθέτει ότι:

- 1) Η γεωγραφική κατανομή πρώτων υλών είναι δεδομένη.
- 2) Υπάρχουν ομοιόμορφα κατανεμημένες πρώτες ύλες.
- 3) Η θέση και το μέγεθος κατανάλωσης είναι δεδομένα.

...συνέχεια

- 4) Υπάρχουν συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού.
- 5) Υπάρχουν περιοχές όπου βρίσκεται το εργατικό δυναμικό
- 6) Το εργατικό δυναμικό δε μετακινείται.
- 7) Το επίπεδο μισθών είναι δεδομένο.
- 8) Το κόστος παραγωγής και η τιμή πώλησης του προϊόντος θεωρούνται δεδομένα και δε μεταβάλλονται στις διάφορες τοποθεσίες.

...συνέχεια

Ο ίδιος υπολόγισε το σημείο ελάχιστου μεταφορικού κόστους χρησιμοποιώντας το **χωροταξικό τρίγωνο** (θεώρησε ένα σημείο κατανάλωσης και 2 σημεία όπου υπάρχουν τα πλεονάσματα των 2 κυριότερων υλικών και εξέτασε τον τρόπο που οποιοδήποτε εργοστάσιο θα επιλέξει τον τόπο εγκατάστασής του).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ALFRED MARSHALL (1916) : είχε επισημάνει το φαινόμενο της χωρικής συγκέντρωσης των βιομηχανιών. Τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της χωρικής συγκέντρωσης των βιομηχανιών/ επιχειρήσεων είναι: η ύπαρξη μιας μεγάλης και συγκεντρωμένης αγοράς εξειδικευμένων εργατών, η παροχή προϊόντων από προμηθευτές και η ταχεία διάχυση γνώσης και τεχνολογιών ανάμεσα στις επιχειρήσεις.

Έδωσε μεγάλη σημασία στον ανθρώπινο παράγοντα, ενώ η ύπαρξη (ή η έλλειψη) πρώτων υλών και πόρων είχε πολύ μικρότερη σημασία.

ΧΩΡΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Harold Hotelling (1929): ανέπτυξε ένα υπόδειγμα στο οποίο θεωρεί ότι όλες οι εταιρίες έχουν ίδιο κόστος παραγωγής γενικά και πουλούν το προϊόν τους σε μια χωρικά διασκορπισμένη αγορά όπου η τιμή παράδοσης ποικίλλει ανάλογα με το κόστος μεταφοράς του προϊόντος από το εργοστάσιο.

ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ (ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΓΟΡΑΣ)

Walter Christaller (1933) : είναι ο δημιουργός της θεωρίας των κεντρικών τόπων. Προσπαθεί να εξηγήσει τον αριθμό, τη θέση, το μέγεθος και τις λειτουργίες των οικισμών στον αστικό χώρο. Υπέθεσε ότι οι οικισμοί λειτουργούν ως «κεντρικοί τόποι» διαθέτοντας αγαθά και υπηρεσίες σε γειτονικές περιοχές. Χρησιμοποίησε την έννοια του εύρους (μέγιστη απόσταση που θα κάλυπτε ένας καταναλωτής για να αγοράσει ένα προϊόν) και του ορίου (το ελάχιστο επίπεδο αγοραστών που χρειάζεται μια επιχείρηση για να είναι οικονομικά βιώσιμη).

...συνέχεια

Έδειξε ότι κάθε λειτουργία σχετίζεται με έναν κεντρικό τόπο και το πρόβλημα είναι να προσδιοριστεί αυτός ο τόπος, ώστε και να ελαχιστοποιηθεί η απόσταση που πρέπει να καλύψουν οι αγοραστές και να μεγιστοποιηθεί η κερδοφορία των επιχειρήσεων.

...συνέχεια

AUGUST LÖSCH (1940) : πρότεινε μια πιο ευλύγιστη ιεραρχική δομή σε σχέση με τον Christaller, διότι θεωρούσε ότι δεν γίνεται κάθε οικισμός να περιέχει όλες τις λειτουργίες εκείνων που είναι μικρότεροί του.

Επιπλέον, εστίασε στη μεγιστοποίηση της ευημερίας του καταναλωτή, στη δημιουργία του ιδανικού περιβάλλοντος για τον καταναλωτή, και όχι στην επιπλέον κερδοφορία των επιχειρήσεων

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Χ. ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ

ΑΛΛΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

PAUL KRUGMAN : ανέπτυξε το υπόδειγμα περί κέντρου και περιφέρειας. Οι παραδοχές του υποδείγματος είναι οι εξής:

- 1) Υπάρχουν δύο πανομοιότυπες περιοχές: "βορράς" και "νότος".
- 2) Οι μεταφορές μεταξύ των περιφερειών είναι δαπανηρές.
- 3) Δεν υπάρχουν μεταφορικές δαπάνες εντός των περιφερειών.
- 4) Υπάρχουν δύο τομείς, ο «σύγχρονος» τομέας (μεταποίηση) και ο "παραδοσιακός" τομέας (γεωργία).
- 5) Τα προϊόντα είναι ετερογενή.
- 6) Ο ανταγωνισμός είναι μονοπωλιακός.
- 7) Ο παραδοσιακός τομέας παράγει με συνεχείς οικονομίες κλίμακας και χρησιμοποιεί ακίνητο εργατικό δυναμικό ως μόνη είσοδο.

...συνέχεια

- 8) Το προϊόν είναι ομοιογενές.
- 9) Υπάρχει τέλειος ανταγωνισμός (τιμή = οριακό κόστος) για την απόδοση του παραδοσιακού τομέα.
- 10) Δεν υπάρχει κινητικότητα των εργαζομένων ανάμεσα στους δύο τομείς.
- 11) Οι καταναλωτές ξοδεύουν ένα σταθερό μέρος του εισοδήματός τους σε αγαθά που παράγονται από το σύγχρονο τομέα και σε αγαθά που παράγονται από τον παραδοσιακό τομέα.
- 12) Τα προϊόντα του σύγχρονου τομέα είναι αντικείμενο συναλλαγών μεταξύ των περιφερειών (μεταφορικό κόστος >0).
- 13) Δεν υπάρχει διαπεριφερειακό εμπόριο αγαθών τα οποία παράγει ο παραδοσιακός τομέας.
- 14) Οι εργαζόμενοι λαμβάνουν πλήρεις απολαβές (δεν υπάρχει κέρδος).
- 15) Όλα τα έσοδα δαπανώνται (δεν υπάρχει αποταμίευση).

Ο αριθμός τοποθεσιών για τους παραγωγούς του σύγχρονου τομέα

Η παραγωγή μιας μονάδας εκροών δημιουργεί πάγιες δαπάνες (F) και μεταφορικά έξοδα (t): $C = F + t$.

- ✓ Έστω ότι το 50% της ζήτησης είναι στο νότο και το 50% στο βορρά.
  - ✓ Συνολικό κόστος με μία μόνο τοποθεσία:
  - ✓ Συνολικό κόστος με δύο τοποθεσίες (μία στο βορρά και μία στο νότο): $C = 2F$
- $2F > C = \frac{F+t}{2}$ τότε έχουμε μόνο μία τοποθεσία, διαφορετικά έχουμε δύο τοποθεσίες.

Ο ρόλος των μεταφορικών δαπανών

Είναι ο βασικός παράγοντας της χωρικής δομής.

→ Εάν οι μεταφορικές δαπάνες είναι χαμηλές, τότε οικονομικά συμφέρει να υπάρχει μία τοποθεσία ($2F > c = \frac{F+T}{2}$). Οι επιχειρήσεις εγκαθίστανται σε περιοχές με μεγάλο όγκο ζήτησης.

→ Εάν οι μεταφορικές δαπάνες είναι υψηλές, τότε οικονομικά συμφέρει να υπάρχουν 2 τοποθεσίες ($2F < c = \frac{F+T}{2}$). Οι επιχειρήσεις κατανέμονται ομοιόμορφα σε όλες τις περιοχές.

Επιδράσεις των μετεγκαταστάσεων

Οι μετεγκαταστάσεις των επιχειρήσεων και των εργαζομένων επηρεάζουν το περιφερειακό επίπεδο των μισθών και την τοπική αγοραστική δύναμη.

...συνέχεια

Η μετεγκατάσταση μιας επιχείρησης από το νότο προς το βορρά έχει τρεις συνέπειες:

◎ Οριζόντιες διασυνδέσεις: μεγαλύτερη προσφορά στην περιοχή ⇨ χαμηλότερο κόστος μεταφοράς ⇨ μείωση του κόστους και των τιμών για τα προϊόντα του σύγχρονου τομέα στο βορρά (χωρίς κόστος μεταφοράς για τις τοπικές πωλήσεις), με αύξηση των τιμών στα νότια (διότι υπάρχουν έξοδα μεταφοράς).

...συνέχεια

◎ Κάθετες διασυνδέσεις: Οι εργαζόμενοι μετεγκαθίστανται με τις εταιρείες του σύγχρονου τομέα $\Leftrightarrow$ η ζήτηση αυξάνει στο βορρά $\Leftrightarrow$ οι τιμές για αγαθά που παράγονται στο βορρά αυξάνουν $\Leftrightarrow$ υψηλότεροι μισθοί και υψηλότερη αγοραστική δύναμη στο βορρά.

◎ Επίδραση του ανταγωνισμού: Η προμήθεια των προϊόντων του σύγχρονου τομέα αυξάνεται περισσότερο από τη ζήτηση (διότι η ζήτηση του παραδοσιακού τομέα στο νότο είναι ακίνητη).

...συνέχεια

Ο Krugman έχει αναπτύξει τη «**θεωρία της βέλτιστης συσσώρευσης**».

Η συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο μπορεί να έχει και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Σε χαμηλό επίπεδο συσσώρευσης υπερισχύουν τα πλεονεκτήματα. Σε μεγάλες συσσωρεύσεις τα μειονεκτήματα μπορεί να γίνουν σημαντικά.

Ο βέλτιστος βαθμός συσσώρευσης εξαρτάται από τη φύση των αντίστοιχων δραστηριοτήτων και τη διαθεσιμότητα εναλλακτικών τοποθεσιών. Στην πράξη, το βέλτιστο δεν μπορεί να καθοριστεί επακριβώς.

ΑΛΛΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

PETER NIJKAMP : Είναι γνωστός για τις καινοτόμες θεωρίες του σχετικά με τους παράγοντες της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα μ' αυτόν οι πόλεις:

- ✓ είναι γεωγραφικοί κόμβοι (εικονικοί και πραγματικοί) σε μια σύγχρονη, δικτυωμένη, χωρική οικονομία.
- ✓ είναι η πηγή της προόδου και του παγκόσμιου προσανατολισμού.
- ✓ ανταγωνίζονται η μία την άλλη ως προς την ποιότητα
- ✓ θα συνεχίσουν να είναι μοχλοί της οικονομικής ανάπτυξης, της δημιουργικότητας και της καινοτομίας.